

KOLINDSUND - EN OMTUMLET HISTORIE

Efterhånden er der nok ikke mange tilbage, der ikke er klar over, at Kolindsund bliver sø igen. Spørgsmålet er kun hvornår.

Det spørgsmål, der drøftes i disse år, er ikke, om Kolindsund skal være sø igen – selv om det ofte fremstilles sådan. Spørgsmålet er, om vi skal hjælpe sundet på vej mod omdannelsen, så den sker hurtigere og mere kontrolleret end naturen selv vil sørge for det.

Sagen er, at sundbunden hele tiden "sætter sig", så grundvandstanden stiger. Derfor har der gennem hele sundets historie som udtørret sø været "kriser", hvor det blev nødvendigt at grave kanalerne dybere og/eller pumpe mere effektivt for at "holde søen væk" og bevare udtørringen. På et tidspunkt vil det ikke mere kunne betale sig. For sundbønderne gælder det derfor om at kende deres besøgstid, den dag dette tidspunkt nærmer sig. Deres interesse er at gå ind i et naturgenopretningsprojekt, mens samfundet endnu er villig til at give en høj erstatning for deres jord.

Det er umuligt for mig at vurdere, om dette tidspunkt kommer om 10 eller 50 år – selv om jeg er mest tilbøjelig til at tro det første.

Kolindsund med Kolind i baggrunden – Kolind: en kommende havneby? Foto VFH juni 2012

Kolindsund var, som navnet siger, oprindeligt et sund, der skilte Nord- og Syddjursland. Men landhævning og tilsanding bevirkede, at forbindelsen mellem sundet og Kattegat ved Grenaa blev tilsnøret, så Kolindsund blev en sø. I 1800-tallet var Kolindsund en af de søer, som pengestærke investorer så en mulighed for at omdanne til frugtbar agerjord, der kunne sælges med en god fortjeneste.

Rigmænd fortrinsvis fra København dannede et aktieselskab til formålet, og i 1872 tog man fat på projektet. Men allerede tre år senere var projektet ude i sin første eksistenskrise. Det viste sig umuligt at holde vandet væk fra søen med de pumper, der var opstillet.

Dalgas blev tilkaldt som ekspert, og han kunne straks se, at det var fuldstændig undervurderet, hvor meget der skulle pumpes. Hele projektet måtte omvurderes, ny kapital tilføres – og så lykkedes det. I 1880 var udtørringen en realitet.

Aktieselskabet opførte en snes nye sundgårde i det nu udtørrede sund, men i mellemtiden var landbrugskonjunkturerne vendt og ingen ville købe gårdene. Selskabet blev nødt til selv at drive dem – og aktionærene måtte kikke langt efter den forventede store fortjeneste.

I 1921 bristede aktionærernes tålmodighed, og de solgte de fleste af aktieselskabets gårde for det, man kunne få. Projektet så på dette tidspunkt ud som en fiasko. Men det skulle blive værre endnu.

Da den store krise kom i 1930'erne, kunne det simpelt hen ikke mere svare sig for sundbønderne at bekoste den fortsatte kanalvedligeholdelse og pumpning. 11. marts 1933 stoppede de pumperne – dog nok mest for at provokere den socialdemokratisk-radikale Stauning-regering til at gribe ind og redde udtørringen.

Kolindsund, nordkanalen ved Sivested, set mod vest. Foto VFH juni 2012

Provokationen lykkedes. Kanslergadeforliget mellem regeringen og Venstre indeholdt statsstøtte til "grundforbedring", og med denne bestemmelse i hånden bevilgede staten nu et beløb, der reddede den fortsatte pumpning og sikrede fornyelse af pumpeanlæg, kanaler, diger og veje. Prisen var, at bønderne skulle indgå overenskomster med landarbejderne, noget de hårdnakket havde nægtet lige siden købet af gårdene i 1921.

Efter 2. verdenskrig kom der gyldne år, hvor man for første gang kunne tale om, at udtørringen af søen kunne betale sig. Men i 1980'erne og 1990'erne kom der nye problemer – og ideen om at give søen tilbage til naturen begyndte at bide sig fast – og der står vi så i dag.

Som et led i debatten arrangerer en række foreninger en tur ud i sundet den 23. juni 2012, med Brita Mosdal og undertegnede som guider, og en udstilling om et gendannet Kolindsund åbner dagen før i Pavillonen i Grenaa. Nyeste litteratur om emnet er afsnittet om Kolindsund i Kjeld Hansens bog "Folk og Fortællinger", der også kan læses på hjemmesiden www.dettabeland.dk. "Klassikeren" er Brita Flou, Børge Kjær m.fl.: Kolindsund – et stykke Djursland fortæller danmarkshistorie, Grenaa 1980.

Vilfred Friborg Hansen, skrevet til klumme i Djurslandsposten juni 2012.